

מנין פסוקי תורה

ת"ר ה' אלפים תתפ"ח הוו פסוקי תורה, יתיר עליו תהלים שמונה, חסר ממנו דברי הימים שמונה.

כבר נשאל רב האי גאון לבאר ברייתא עתיקתא זו, אבל תשובתו מוסבת רק על האי התאמה של מנין פסוקי תורה שאמרו פה עם סכום הפסוקים שלפנינו במסורה, בעוד שהמפליא ביותר הרי הם דבריהם "יתיר עליו תהלים שמונה" כאשר כבר תמהו על זה רבותינו בעלי התוספות באמרם הן גם אם יהיו פסוקי תהלים משלש שלש תיבות לבד עוד לא יעלה למנין פסוקי תורה, ולא יתקבל על הדעת לומר כי פסוקי תורה המה ארוכים יותר מאשר לפנינו ולהיפוך פסוקי ספר תהלים? כן סיומם "חסר ממנו דברי הימים שמונה" היא כחידה סתומה, לפי זה יעלו פסוקי דברי הימים למספר חמשת אלפים ותת"פ, בעוד שהם באמת אך אלף תשפ"ז. והן כל פסוק כשהוא לעצמו כולל הוא איזה משפט שלם, ואם נחלק את הספר דברי הימים לחמשת אלפים ותת"פ פסוקים לא ימצא רעיון מקיף ושלם גם באחד הפסוקים. ויש הוכחה מוכרעת על השתוות חלוקת הפסוקים למנינם אשר לפני רבותינו חכמי התלמוד לחלוקת הפסוקים שלפנינו ממדרש שיר השירים רבה פ"א י"א שאמר רשב"נ חזרנו על כל ספר משלי ולא מצינו שכתוב בו אלא תשע מאות וט"ו פסוקים כו'. וזה מכוון למנין המסורה שלפנינו, ואם בספר משלי נשתוו איך זה נבדלו בפסוקי תהלים ודברי הימים במספר גדול כל כך?

חפשי בספרים ולהשתוממותי לא מצאתי לאחד מחכמי ישראל מהראשונים עד האחרונים מהפרשנים עד המבקרים, שינסה לבאר את הברייתא העתיקה ההיא, לכן לחומר הנושא הנני להציע דברי הבאים. נודעת היא כי משה רבינו ע"ה איש חי רב פעלים חיבר – מלבד התורה אשר כתב על פי ה' – הרבה מזמורי תהלים ותשבחות, כאשר נתיחסו לו האחד עשרה מזמורים שבתהלים מפרשת צ' המתחלת בתפלה למשה איש האלהים עד סוף פרשה ק' שהיא בכללם, ראה בבא בתרא ט"ו ע"א ובמדרש שוחר טוב פרשה צ' שם, וכשעברו ישראל את הים התחיל משה בשירה וישראל עונין אחריו כעונין את ההלל, שהלל זה מי אמרו? משה וישראל אמרו בשעה שעמדו על הים, פסחים ק"ז ע"א, אמנם לא כל אותן התשבחות והלולים נקבעו בתורה, אבל מוצאים השתוות סגנון כמו פסוק עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה שהיא התחלת שירת הים אחרי הקדמת פסוקי אז ישיר ואשירה, והוא מובא גם בהלל אשר בתהלים ק"ח ט"ו שהזכרתי כי יחסוהו למשה, והמעמיק בפרשת השירה אשר בתורה ימצא כי מפסוק אמר אויב וגו' מתחילה שירה חדשה, כמבואר במדרש ובילקוט בראשית רמז י"ז פס' אלה תולדות השמים והארץ "אמר אויב ארדוף ראש השירה", יתכן איפוא כי אלו השמונה פסוקים הן מתהלות משה איש האלהים שזכו להכתב בתורה.

וידענו כי משה רבינו חיבר גם מגילות שונות בעניני דברי הימים כוללות קורות אבות העולם והשגחת ה' עליהם, אשר המגילות הללו מסר לבני ישראל בהיותם תחת סבל המצרים שישתעשעו בהן בעת שבייתם ויתנחמו מיגונם, ראה שמות רבה פ"ה, וע' מאור עינים אמרי בינה פ"ד, ולדעת אחד מחכמינו ז"ל כתב משה גם ספר איוב, ראה בבא בתרא ט"ו ע"א, ואמרו בויקרא רבה פ"א: עשרה שמות נקראו לו למשה כו' אף שמעיה שמו, אתא ר' יהושע בר נחמני ופירש הדין קרא וכתבם שמעיה בן נתנאל הסופר (דבה"א" כ"ד ו) שמעיה ששמע יה תפלתו, בן נתנאל שניתנה לו התורה מיד ליד, הסופר שהיה סופרן של ישראל, וכן הוא בתרגום: משה ספרא רבה דישאל, ואמרו בבבלי ב"ב י"ד סע"ב משה כתב ספרו ופרשת בלעם, אשר הכוונה כי מלבד פרשת בלק שבתורה כתב מרע"ה מגילה מיוחדת בנושא זה, כמבואר בירושלמי סוטה פ"ב ה"ח חזר וכתב פרשת בלעם, יתכן שהיתה מגילה זו כתובה באריכות פרטי מאורעות יותר מאשר נקבע בתורה, בן ספר "מלחמות ה'" אשר מסגנון "כתוב זאת זכרון בספר" נראה כי משה כתבו, כל אלו הספרים והמגילות הם במקצוע דברי הימים.

והנה בבא בתרא ט"ו ע"א שאלו הני שמונה פסוקים שבתורה מן וימת שם משה עד סופה מאן כתבם? ואמרו: עד כאן הקב"ה אומר ומשה כותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, והנה כבר ביאר היש"ר מקנדיאה בספרו מצרף לחכמה פ"ד שמשה כתב בלי פיסוק אך סדר אותיות, וכן הביא בענף יוסף שעל הע"י ב"ב שם בשם הגר"א, וראה הקדמת הרמב"ן לתורה, ולכן אלו השמונה פסוקים יחיד קורא אותם ואין מפסיקין ביניהם הואיל ואשתני אשתני (ב"ב שם), ובכן ערכם כשאר מגילות דברי הימים שכתב משה, אך אלו זכו להכתב בתורה, אבל בעמדם למנין פסוקי תורה לא יכלו לכלול אותן השמונה במנין אחרי שלא פסקם משה.

וזהו שאמרה הברייתא "פסוקי תורה – יתיר עליו תהלים שמונה, חסר ממנו דה"י שמונה – הוו ה' תתפ"ח", כלומר במנין הפסוקים נכללו אלו השמונה שנלקחו מתהלות משה איש האלהים שפסקם, אבל נחסר השמונה שהם מדברי הימים שאותם לא פסק, והוו ה' תתפ"ח.

[הרב ראובן מרגליות, המקרא והמסורה, עמ' לד-לז]